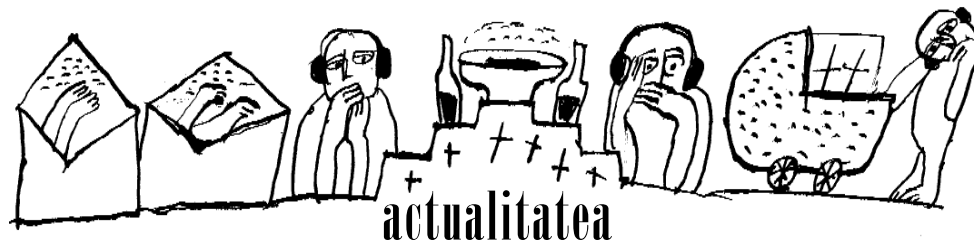

ana Maria Sandu nu scrie nicidecum o proză a implicitului. De aceea, erorile apar atunci când, din loc în loc, autoarea ridică tonul, într-un surplus de pragmatism.

■ cronica literară de cosmin ciotlos

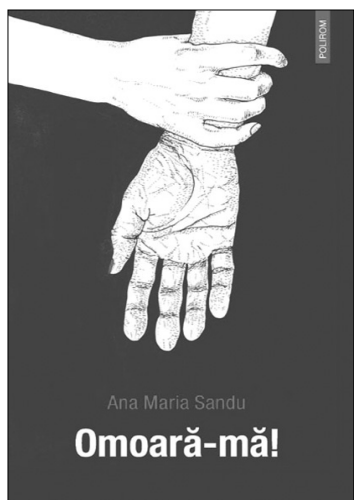
Ce urmează?

Dăcăt că la a doua lectură (sau măcar la o foietare ulterioară) romanul Anei Maria Sandu pierde destule din atracțiile primei impresii. Scene care păreau perfect realizate își deconspiră rupturile de ligament. Imagini lucrate cu grijă devin susceptibile de pură artificialitate.

Voci inițial plauzibile ajung să nu mai fie luate în seamă. Din fericire, suma aceasta de mici decepții nu afectează romanul în ce-are el mai concludent, așa încât, judecată la rece, *Omoară-mă!* rămâne o carte notabilă. De altminteri, și cele două care-o precedă, una de poezie (*Din amintirile unui Chelbasan*, 2003) și una de proză (*Fata din casa vagon*, 2006) erau absolut cinstite cu talentul autoarei. Nu-l păcăleau ipocrit, nu-l exacerbau periculos. Aprecierile, așadar, Ana Maria Sandu le merită. Și sunt semnificative acestea. Rezervele, nu mai puțin.

Omoară-mă! pune alături un el și-o ea. Mai exact, *scrisul* lui și *scrisul* ei. Băiatul, Vali, e un tânăr întru totul banal, înconjurat de câțiva prieteni la fel de banali. Fata, Ramona, tocmai a comis o crimă nelămurită despre care, sufocată de groază, abia poate vorbi la început. Romanul are trei secțiuni, punctate de treceri de nivel corect adaptate legităților succesiunii. În cea dintâi, Vali e, ca și-n viață, un narator oarecare. Întors de la o petrecere din belșug stropită cu bere, întâlnește, la marginea unei străzi, o tânără în stare de șoc. Nu știe să spună prea multe despre ce i s-a întâmplat, dar strecoară câteva cuvinte în legătură cu o femeie moartă de curând. Vali o liniștește și-o duce la el pe timpul nopții. Există și o încercare de apropiere între ei, nu foarte clară, dar tocmai de aceea bine construită. Tipul are mână de scriitor. (Iar aici cred că Ana-Maria Sandu plusează, investindu-l dintr-o dată cu niște calități pe care în primă instanță părea că i le refuză.) Totul se termină dimineața cu întoarcerea la locul crimei și cu fuga intempestivă a fetei.

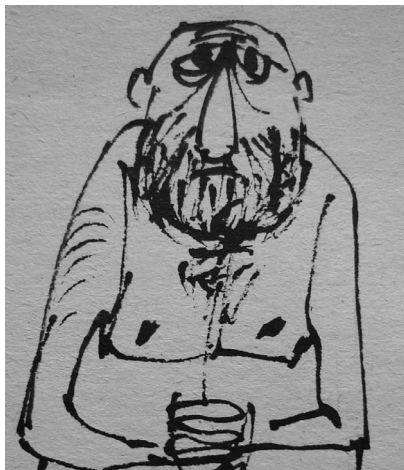
Lucrurile devin și mai interesante în partea a doua a cărții. Adică atunci când, aflată deja în arest, Ramona îi trimite acestui bun samaritean o lungă scrisoare de mărturisire. Un roman în sine. Cu multe scene extrem de subtile și cu câteva eșecuri și ele mai degrabă pervazive. Iată de ce vorbeam despre necesitatea unei a doua parcurgeri. Omorul în fapt capătă alură de legitimă apărare în drept. Victima Ramonei, o anume doamnă

Ana Maria Sandu, *Omoară-mă!*
Iași, Editura Polirom, 2010,
224 p.

Manea, era la un pas de a fi, ea, ucigașul moral. Într-un moment greu, trecuta doamnă i-a făcut tinerei un imens bine. A luat-o acasă, aproape fără s-o cunoască, a avut grijă de ea și, în ce privește lumea interioară (mai cu seamă pe aceea a fantasmelor erotice), a crescut-o. A impregnat-o cu frumoase povești erotice de demult, a transferat instinctelor acute ale fetei ceea ce propriile instincte uitaseră. Greu de spus cine și în ce sens e gazda, fiindcă Ramona se comportă ca un adevărat pat germinativ viral. Un adevărat viol psihologic contrabalansează turul de senzualitate pe care paginile acestea îl oferă. După complicate sondări într-un trecut marcat de un misterios Geo, sexagenara îi face chiriasei sale surpriza de a i-l aduce pe acesta în carne și oase la ușă.

Evident, urmează, din aproape în aproape, un *ménage à trois* al cărui moment culminant reprezintă unul din cele mai bune pasaje ale cărții. Citez doar finalul lui. Scena se petrece într-un pat aglomerat de corpuri și gelozii. „Era o luptă care nu mă privea, am așteptat să se termine, dar când s-a făcut liniște și toate icnetele s-au evaporat, m-am întrebat dacă nu cumva și Geo, și doamna Manea sunt deja

Desen de Marcel Voinea

morți și a doua zi urma să descopăr că am dormit în același pat cu două cadavre. Cunoscută, e adevărat. Și foarte dragi pe deasupra. Dar tot cadavre se numeau, în ultimă instanță. Când nu mă mai așteptam, Geo s-a întors la mine. Venise dintr-o bătălie grea, fără speranță. Și dacă i-ar fi șiroit sângele pe față și i-ar fi fost retezate membrele, tot m-aș fi bucurat că a reușit să ajungă și să mă strângă în brațe. Corpul i se răcise și voiam să-l readuc la viață. L-am tras peste mine, așa cum te învelești cu o pătură groasă, și l-am ținut strâns să nu alunece. Nu mai puteam să respir, dar nu-mi păsa. Cu tot cu frică, am adormit până la urmă. Și doamna Manea s-a îndepărtat. Am lăsat-o să eșueze în mare, ca o baliză ruginită, scârțâitoare.” (p. 80)

Cu moartea acestui fost cuceritor reîntors vremelnice pe front începe și declinul romanului. Cele două femei ajung să acționeze sincron, pe măsură ce vacuumul doamnei Manea se umple de energia Ramonei. Întregul transfer se produce printr-o serie de metafore cumva subliminale inteligent dozate. Tot mai multe fantasmă pariziene încep să-și facă loc, asistate de imaginația disponibilă a tinerei. Se insinuează între timp și un alt bărbat, Ian Nori, care pare a fi trăit un frumos episod cu Martha Bibescu.

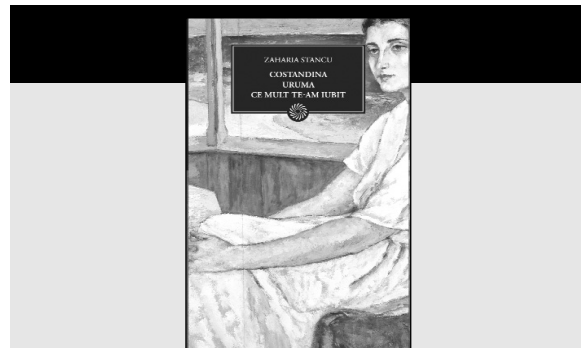
Ana Maria Sandu nu scrie nicidecum o proză a implicitului. La ea, până și reverile au un control de detaliu care le asigură rigoarea. O rigoare, aș spune, surdinate și stilistic recognoscibilă. De aceea, erorile apar atunci când, din loc în loc, autoarea ridică tonul, într-un surplus de pragmatism. Ce nevoie mai era de o precizare ca aceea dinspre finalul epistolei, în care, în urma unui examen radiologic, Ramona și doamna Manea constată că între ele a avut loc o veritabilă substituție somatică? Sexagenara are osatura unei adolescente, în vreme ce tânăra apare mult îmbătrânită: „Nu-mi depistase nimeni, până atunci, nici o afecțiune. Cu toate acestea, doctorul m-a avertizat că pe radiografia mea coloana, se vedea clar, arăta ca a unui om bătrân. Nu mi-a zis de ce vârstă, e adevărat, dar am bănuț că trecut de șaizeci de ani. Într-un fel, nu m-a mirat îngrijorarea lui și nici diagnosticul. Exact așa îmi simțeam corpul: ros pe dinăuntru, îmbătrânit dintr-o dată. Ea n-a zis nimic, dar mi s-a părut că zâmbea în felul acela satisfăcut care mă înnebunea.” (p. 196) Lucrul se putea deduce și în absența unui astfel de insert clinic.

Fără a fi număidecât spectaculoasă, cea de-a treia parte, conținând răspunsul lui Vali, e din punct de vedere narativ funcțională. Ea redimensionează întinsa confesiune carcerală printr-un filtru al interpretării. *Omoară-mă!* e altceva decât o combinație de ficțiuni ale persoanei întâi. Dedublarea vocilor nu e un simplu pretext. Acestea se continuă, își preiau sarcinile, chiar dacă nu pe spații mari, în așa fel încât se înțeleg una pe cealaltă. Aici se vede cel mai limpede intuiția de

prozator dispus la bricolaje a Anei Maria Sandu. Căci noutăți, respondentul nu aduce. O corecție, o stupoare (cum ar fi aceea că extrem cosmopolita doamnă Manea nu a ieșit niciodată din țară) și cam atât. Ce face însă impecabil, și ce-i al lui e pus deoparte, e să citească. Pentru defulările confuze ale Ramonei, el e lectorul cel mai potrivit. Ritualul, căci despre ritual e vorba, conține o absorbție:

„Primisem scrisoarea de la tine cu o zi înainte, dar nu avusesem curaj s-o desfac. O luasem cu mine și o pipăiam din când în când prin căptușeala de la rucsac, să mă asigur că n-o pierdusem. S-au întâmplat atât de multe într-un timp scurt... Și nici nu mă așteptam să-mi scrii. Nu vorbisem cu nimeni despre foile de la tine. Mi se păreau foarte intime și asta înainte de a desface plicul gros. Scrisul tău rotunjit m-a făcut să mă gândesc la biletele trimise în școala generală sau în liceu. Tot de atunci mi-am dat seama că n-am mai scris nici un fel de scrisoare de mână. La mare era aproape pustiu. N-am făcut decât să torn în mine bere după bere și să citesc foile tale. De câteva ori, de parcă n-aș fi putut înțelege de prima dată tot. Mi-ar fi fost imposibil, de fapt. M-am oprit și am strâns paginile abia când Mirică și Dudu mi-au zis că a venit vremea să ne întoarcem la București.” (pp. 210-211)

Dacă măcar ar fi ținut deschisă supapa aceasta, Ana Maria Sandu ar fi dat poate, prin *Omoară-mă!*, ceva mai mult decât un roman care ne face să-l așteptăm (cu interes, nu-i vorba) pe următorul. ■

MIERCURI, 3 martie,
a apărut cel de-al 50-lea volum
din colecția **Biblioteca pentru toți**
editată de **Jurnalul Național**,
conținând prozele
Costandina, Uruma
și **Ce mult te-am iubit**
de **Zaharia Stancu**.
Despre lumea ultimei,
Eugen Uricaru
scrie în prefață că
„apartine unei părți din sufletul românesc.
Poate nu cea mai luminoasă,
dar sigur o parte importantă.
Practic, această carte este un act de afirmare
a libertății spiritului și a creației.
Pentru a ști ce a scris Zaharia Stancu
nu trebuie să citești istorii literare, trebuie să
citești măcar *Ce mult te-am iubit*.”
Tabel cronologic și referințe critice de
Teodora Dumitru
Coperta: detaliu din *Pe terasă la mare* de
Marius Bunescu